

JÁNOSI ZOLTÁN

A térkép-író Arany János

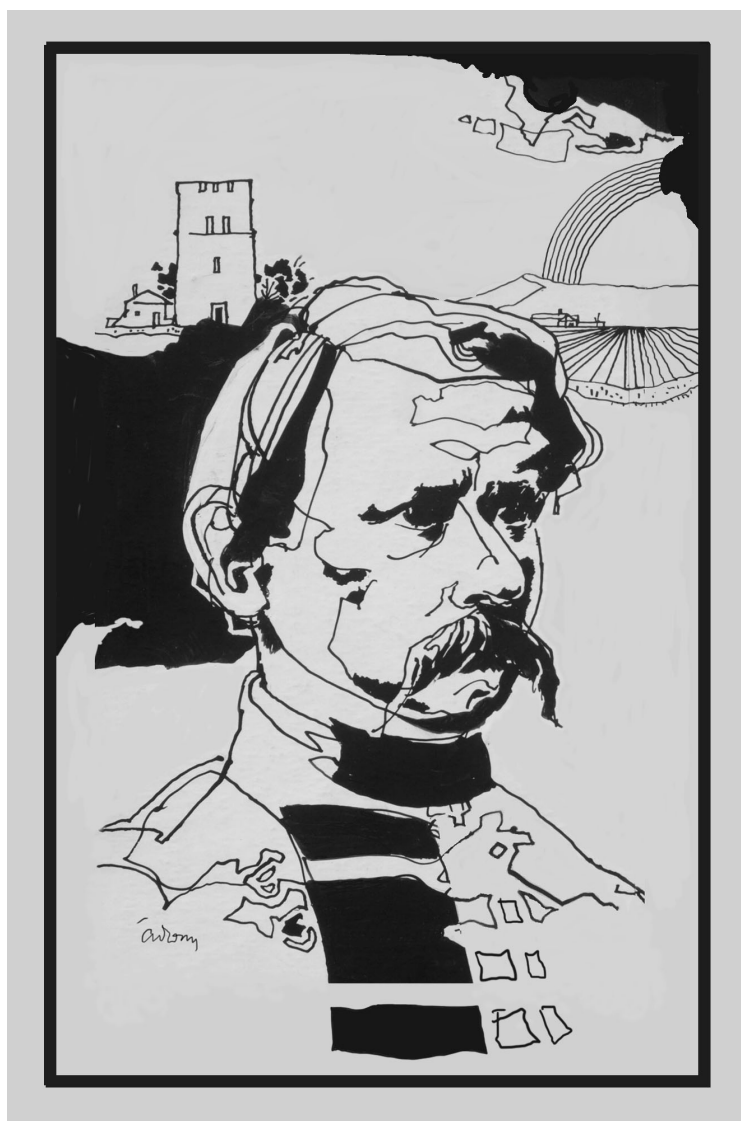
Nem lophat-é megint egy új
Prométheusz égi lángot,
Kinek égő szövéténeke
Felgyújtsa e világot...?
(Gondolatok a béke-kongresszus felől)

Megtermi ez a föld a villámló sorsú zseniket, a gyorsan és váratlanul felbukó óriásokat, az ellenségre bátran rontó költő-hatalmakat, a szemük helyén izzó vasgolyót forgató, korán a sírjukba roskadó kiválóságokat, Balassit, Petőfit, Gérecz Attilát, ahogyan a rét a pipacsot, a hegyoldal a hamar elvirágzó vadrózsa-bokrokat. Megtermi, mert nem tehet mást: különben beszakad a – nélkülük reményt sem ígérő – történelmi pillanat, alázuhan és kihamvad az idő, és benne a nemzeti sors. A soha meg nem váltott halálukkal

mégis fölemelt ország ott csillog majd halott szemükben s halhatatlan betűikben. Balassi, Zrínyi, Petőfi, József Attila, Radnóti Miklós, Hajnóczy Péter, Petri György, Utassy József, Nagy Gáspár és a többiek boldogságában – s boldogtalanságában –, az évgyűrűit a sorsukban gyorsan megfagyasztó mandulafácskán, a hamar eléggő életfavirágon. E pillér-életek, életművek megtartóan küldetéserejük mégis: a rajtuk vert hídon vonuló történelem új és új példákat fogan, átvonszolja a hazát a sokszoros agóniákon, a legvéresebb gödrök, a legfájóbb tüskeerdők, a legsötétebb szakadékok fölött. Elvonszolja – ha horzsoltan, roncsoltan, véresen is, s olykor már lakatlanul vagy lakhatatlanul, visszanyelt vagy kivágott nyelvvel –, de valahogyan és valahová az áldozati fényekből szőtt szivárványhídon mégiscsak viszi, sőt, emeli a kozmoszban.

De az élőknek, az itt maradóknak e képtelen drámákból kinyíló, ezekből kivirágozni kénytelen szívósságát óráról órára, napról napra ki táplálja fel? Az ő kitartásukat a fényért: a folyton elodázott jövőért ki láncolja oda a másodpercekhez? A vulkánkitörések között – nem a boltozatos évszázadokat, hanem az összeroskadó napokat – ki tartja meg? Az elosonó, a jövőtől eloldalogni akaró szekundumoknak ki üzen, hogy magyarul szólítson meg minket, s hogy „az istenadta”, de az időről időre mégis „baromként” igába hajtott nép e konok vonuláshoz eszmét – s jó példákat hozzá – ne csak a vitézi halálban lásson, hanem a vitézi megmaradásban is! Az állandó sugárzást e megtartó látomásokhoz a legszebben ki adja?

1846-tól mindedig a percig: a legcsöndesebb génusz, Arany János. S így válik az egyik legnagyobb pillérévé annak az acélnál erősebb szivárványhídnak maga is. A – nem a bátor halál-, hanem a vakmerően okos életpéldázatú – magyar írói sors jegygyűrűje a legméltóbban az övé. A tehetségből az egekre jutott szorgalomnak s az ebben kinyíló zsenialitásnak a zsarnok tekintetében is zavart keltő, letörölhetetlen ragyogása a legtündöklőbben az övé. A magyarságot megtartó legszelídebb hűségeselek: Károli Gáspár és Bartók Béla között. Színarany

mosolyával a történelem sírgödrei között. Arany lábnyomú magyarságával Európa kultúráján: mert ő maga a meg nem történt igazabb történelem a Kárpát-medence sivatagában. Nemcsak a nemzetet: Európát ide teremtő erő. A civilizáció nyugalma barbár önmagunkkal s Trianont fürkésző szomszédainkkal szemben. Aranyváros a mítosztalan ködben. A mindenkire odahajoló lélek: gyermek, férfi, asszony, hadfi, paraszt, nemes és hivatalnok benne ölelkeztek a legszebben a közös jövőjüket figyelő magyarokká. Kultúra, szépség, szorgalom, teremtés: mind Európa jelszavai benne, aki a nemzethez beszélő verseiben is Európát szólítja a nevében. Az ország helyett, előtte, fölötté és utána; a vérpáncélos, marcona katonák között is a legharcosabb hajdú: Arany János.

A korai halál helyett a „mindvégig” lázadó bizalom. A dacos kitartás, amely magába építi legméltóbb halottjainak emlékét. A harmadik honalapító, aki úgy dédelgeti a mindenkori életet, mintha képes lenne anyatejjé változni a szó. Színarany palotákba: verssekbe ülteti, s bennük hatalmas bölcsőkben ringatja a jövőt, azt az egyetlen, az egyetlenegy, amely szétverhetetlen bennünk. „Szépen süt le a hold Nagyfalu

tornyára, / Gyepszélien fejelek Toldi Lőrinc háza.” Ha kell, műfordítás, ha kell, toborzó ének, ballada, kiséposz, verses regény, értekezés vagy líra: aranyba öntött tettek a kivérző nincstelenségben, a gőzös indulatok s a világfias fanyalgások között. Aranybetűk a zúzatásban, a zúzmarában, „a walesi bárdok” énekekből kicsapó tűz-szavak, identitásigék Szalontán, Váradon, Pozsonyban, Pesten, Kismartonban, Újvidéken, Ungváron, Székelyudvarhelyen, Kolozsváron, Sydney-ben és New Yorkban azóta is. Mindenütt, ahol anyánk szájától halálig harangoz bennünk a *Családi kör*. Bármennyire is „feketén bólingat” fejünk felett az „eperfa lombja”. Aranyló bátorság a politika zsvajvaiban, az acsargások között. Művei: száguldó arany paripák egy másik, egy méltóbb magyar és európai történelemben a magunk tatártól, töröktől, némettől, oroszról elhajtott ménesei helyett nemzet-tudatunk e föld feletti – már-már égi – geográfusától, megmaradásunk legbelső térképein.

Bottal járó, úri hintók elől félrehúzódozó, kicsike ember: szívünkbe öregedő nagyhatalom! Új nemzet-térképet író, s azt a szánkra rajzoló fény.

Köszönet érte, Arany János!

